

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 583 פרשת: ויצא שבת קודש ט' בכסליו תשפ"ו (29 בנובמבר 2025 למנינים)

תל-אביב	יציאה	כניסה	ר"ת
16:17	17:14	17:51	
16:00*	17:15	17:52	ירושלים
16:03	17:15	17:48	חיפה
16:16	17:18	17:51	באר שבע

*לנוהגים 40 דקות

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

הנרדף הנעלב והשפל מרוויח ומנצח את כולם!

וזה מה שיעקב אבינו מלמד אותנו, ראשית עמל תורה גדול, וכח התורה עצום ורב עד שגם אברהם אבינו הצליח בזכות יעקב (זוה"ק וילא, קדל). ומכח התורה זוכים לחיות בשמחה תמידית, ולסבול את הרדיפות, העלבונות וההשפלות. ומקבלים כח להשבר לכבוד ה' יתברך! וזה כח התורה של יעקב אבינו איש תם יושב אהלים.

ויש ללמוד מכאן לבחורים רווקים לפני החתונה: לא לצאת לעבודה ולא להסתובב ולטייל ולחפש את עצמם בשווקים! כי גיל הרווקות הוא גיל מסוכן. אלא, כמו שיעקב אבינו למד תורה בבית שם ועבר 14 שנה בלי שינה במיטה, רק תורה! כך צריך להתנהג רווק בזמן שלפני החתונה. ורק זה שומר על האדם שלא יכשל עם יצר הרע! כמו כן, אין להם לדור בדירה נפרדת, אלא רק עם ההורים ועם המשפחה. וללמוד כל היום תורה.

ועל ידי זה נעשה האדם נאה וחכם ומבין, וכל אויביו ושונאיו נופלים תחתיו וחוזרים בתשובה!

ובזכות שמתחתן עם התורה, זוכה לישא אשה בעיתו ובזמנו!

וזה הסוד של בחור ישיבה וכן תורה, יש הרבה שהם נגד בני התורה, ועם כל זה, הבן תורה היקר שלנו, לומד בעניות, במסירות ואהבה ולא מקבל כבוד מאנשים, אלא רק מה' יתברך. כי אין כבוד אלא תורה, וזוכה להתקדם ולישא אשה, ולהקים בית לתפארת בישראל, כמו שזכה יעקב אביו עליו השלום!

צעירים המסיימים תיכון, מוזמנים אלינו לבוא ללמוד ולהתקדם, וזה הכנה הכי טובה לקראת הנישואין, בקדושה, ומתוך הרווחה והצלחה וחיים טובים.

והיתה לה
ה מ ל ו כ ה ,
אמן.

בביטול גמור לתורת ה', מקבל כחות על-טבעיים מה' יתברך, ונהיה חזק וגיבור שיכול לגלגל את האבן מעל פי הבאר כמו פקק מעל גבי צלוחית! כמבואר בפרוש רש"י בפרשה.

כי אמנם התורה מתשת כוחו של אדם, אבל זה רק בהתחלה כשמקבל עול תורה, אבל לאחר מכן נעשה גיבור כארי! (ענין יצ"א ח"ב דף סג בשם זוה"ק). ועוד זכה יעקב אבינו להקים בית עם שבטי יה עדות לישראל שכולם שמן זית זך.

הנרדף מצליח! עשוי לא הצליח להורגו, אליפו לא פגע בו לרעה.

הנעלב ולא מעליב מצליח! לבן הארמי משקר על האברך העני מאה פעמים, ולבסוף נאמר בפסוק על יעקב אבינו "ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמורים" זה כח של בן תורה שנעלב באהבה מה' יתברך.

ומבואר בפרוש רש"י בפרשתנו (ל, י) שמלאכים מהשמים ירדו למטה לעזור ליעקב אבינו!

השפל והבזוי שהיה רועה צאן, קיבל נבואה מה' יתברך כשסיים את תפקידו בחרן שעליו לחזור עם משפחתו לארץ הקודש. ומלאכים מהשמים שומרים עליו עד ארץ ישראל!

כתוב בתהילים "אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלוקיו" ובזוהר הקדוש ביאר את הפסוק, אל תקרי שברו בשי"ן שמאלית אלא שברו בשי"ן ימנית, לשון שברון. שמוכן להשבר לכבוד ה' יתברך, ועם כל מה שעובר עליו ממשיך להיות עובד ה'. וזה יעקב אבינו! שמכח התורה שלמד, עמד בכל הלחצים ולא התייאש ולא כלום. וזכה להקרות יעקב בחיר שבאבות! וזכה לשבטי יה. ועליו נאמר "כי יעקב בחר לו יה" כלומר ה' יתברך בחר ביעקב אבינו כי ישראל לסגולתו כי כל מי שמנמיך עצמו לכבוד ה' יתברך, מהשמים מגביהים אותו על הכל (זוה"ק, פקודי רלב"ג).

אז אמנם בפרשת ויצא אין מצוות, לא מתרי"ג שבתורה ולא מדרבנן, אבל יש כאן הנהגה לדורות כיצד לחיות, כיצד להסתדר עם אנשים קשים, עם רוצחים וגנבים ושקרנים.

כל פרשת ויצא היא חידוש אחד גדול! למה? כי בשונה מרוב פרשיות התורה שיש בהם מצוות מתרי"ג המצוות, כאן אין מצוות כלל, לא מדאורייתא ולא מדרבנן.

ושומה עלינו להבין מה הדבר המיוחד שלומדים בפרשה זו שיש בו הנהגה לדורות? וכדי להבין זאת, עלינו להתבונן בדבר אחר, למה באמת קשה כל כך להיות עניו וצנוע? הרי ה' יתברך שונא בעלי גאווה (סוטה ה), וזה דומה לארבע כיתות שאינם רואים פני שכינה (סוטה נב). רחמנא ליצלן! אז מה הסיבה שקשה למצוא אנשים כאלה לרוב?

והביאור פשוט וברור. יצר הרע מטעה את האדם לחשוב, אם אני יהיה עניו, צנוע, עדין, חבר של כולם ואוהב את כולם, אז הכבוד שלי יפגע ואני אפסיד מכך! זה עיקר שורש הטעות!

אבל האמת היא בדיוק הפוך, על ידי הגאווה אדם מפסיד הרבה מאד!

ולהפך, העניו זוכה לברכה והצלחה, ולמצוא חן בעיני רואיו, הוא בריא בנפשו, אוהב את משפחתו, והכי חשוב זוכה לדבקות בה' יתברך, ואשריו ואשרי חלקו. ולדעת רבי יהושע בן לוי "ענוה גדולה מכולם" (ע"ז כ). וכן הוא באיגרת הרמב"ן.

נחזור לפרשה שלנו. שאלנו מה המסר, מה המטרה בסיפור המאורעות שבפרשה, ובכן: נתבונן מה עובר על יעקב אבינו "ויצא יעקב מבאר שבע" יעקב אבינו הבן תורה היקר בעולם, זקן ויושב בישיבה (יומא כה). נרדף ובורח מעשיו הרשע הרוצה להורגו! ומסתמא היה לו סכין וגרזן רחמנא ליצלן. נעלב ומגיע עני ללבן הארמי שמשקר עליו עשרת מונים! מאה פעמים! שפל ובזוי - הוא נעשה רועה צאן שזה עבודה מאוד בזויה, עד כדי כך שכתוב בגמרא (ב"מ ה) "סתם רועה צאן פסול לעדות" ועוד, יעקב אבינו עבד יום ולילה, כמו שומרי העיר בלילות בסכנה עצומה (ב"מ כג). וכל זה אחרי ארבע עשרה שנה של עמל תורה מבלי לישון על מיטה. יעקב אבינו במשך עשרות שנים, נרדף ומתבזה לומד תורה ושותק!

אז הנה לימוד עצום לחיי היומיום שלנו, אדם שעמל ויגע בתורה ומתחזק ומתעלה

בחסות:

גרף פרינט

פתרונות דפוס ושילוט מתקדמים
הכל במקום אחד.

08-6221222

רח' הצורפים 10, לוד

מקור האסונות והדברים הטובים, הוא הראש, שמרו עליו!

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

שלום וברכה מורי ורבותי!

היום, ברשותכם, נעלה ברמה אחת מעל, ונבין יחד מה מקורן של רוב ככל הבעיות האישיות והציבוריות המשפיעות במידת מה לרעה על כולנו. מעבר לכך, נבין גם את מקורה של אותה השפעה רעה עלינו, ובעצם בשתי מילים יחד נלמד על - "מקור הבעיות".

ובכן, מקורן של כל הבעיות הוא בכך שאיפשר האדם למידע מוטעה להיכנס לראשו, ועל פי אותו מידע או בעצם על פי התובנות שנבנו על פי אותו מידע, מקבל הוא את הכרעותיו האישיות והציבוריות לחיים.

נשמע מוזר? נתחיל בדוגמאות:

הכרתם אדם, אשר במהלך רוב ככל היום מסתובב הוא סביב עצמו בפחד ובדאגה וחושש מהיום הבא או אפילו מהשעה הבאה? הרי שהתובנה היחידה שחסרה לו היא - שיש בורא לעולם המשגיח בהשגחה פרטית על כל אחד מיצוריו, כאשר רק אחד מהם הוא אותו אדם. מה שבעצם אומר שמקורה של הבעיה של אותו אדם היא הזנת המידע השגוי לפיו גורלו של האדם בידי והוא האחראי לעתידו ולעתיד ילדיו, ובכל טעות אותה יבצע יהיו חיי וחי הסובבים אותו בסכנה.

ודוגמא נוספת: פגשתם אדם כילי וקמצן השומר על רכושו כאילו היה נשמתו? אינו מפזר לצדקה, אינו משקיע בבני ביתו, ואפילו לעצמו מעניק הוא מעט מזער ממש אך ורק מה שנוגע לחיי נפש. בעוד שחשבון הבנק שלו מלא מקצה אל קצה במוזמנים רבים המונחים כאבן שאין לה הופכין. גם האדם הזה לולא היה חושש לעתידו ובטוח "באחריותו" האישית להצלחה או לכישלון היה נוהג אחרת. באותה מידה לו היה מתחנך לנשיאה בעול עם האחר, ולרחמים על מי שאין לו, היתה התנהגותו ביום שונה לחלוטין.

ועוד דוגמא: אדם שזכה לשמוע מהוריו במהלך כל שנות נעורו עד כמה העולם קשה, אכזר ומאכזב. עד כמה בני האדם אינם יודעים להכיר טובה, והחמור מכך - משיבים הם רעה תחת טובה. אדם שכזה יסתובב יום ולילה ויראה בכל אחד מרעיו ומשפחתו - הדואגים באמת למצבו ולעתידו - אנשים בעלי 'אינטרסים' אשר כל מטרתם לקבל ממנו טובת הנאה עתידית כלשהי. אדם כזה לעולם לא יוכל לשמוח באמת בהשתתפות כנה של חבר בצער, ובאותה מידה לא יתלהב מברכת "מזל טוב" חמה ולבבית אותו יעניק לו מאן דהוא לרגל הולדת בנו. המידע השגוי אותו ספח מהוריו, הוא המאמלל את חייו ומציב אותו במרכזה של בעיה וימיומית וכמעט שאינה ניתנת לפתרון.

ושבו לדוגמא: אדם הנושא אשה ולא משכיל להבין שחיי הנישואין נועדו 'להעניק' ולא 'לקבל', ושהאזנה אמיתייה בטון בכחה של האהבה הוא הכח להעניק לאחרים מבלי לצפות מהם לדבר - "האזנה הממלא את ישותו של אדם בשעה בה זוכה הוא להפוך את חייו של האחר למאושרים". אדם כזה מן הסתם ניזון בילדותו או בבגרותו או בשניהם גם יחד בנתונים שגויים. הנתונים אותם הזין הוא למוחו, אומרים כך: קבל מאחרים ככל יכולתך, קח מעבר לכך את מה שלא קיבלת. ועל היתרה אותה לא קיבלת ואף לא הצלחת לקחת - נסה להילחם... אדם כזה רואה בצרות עינו אך ורק את טובתו האישית קצרת הטווח, הוא אינו מבחין בין 'עושר' ל'איש', ואינו מבין שהשלווה והנחת האמיתיים טמונים בדיוק באותו אורח חיים ממנו הוא חושש כל כך.

ולסיים - דוגמא אחרונה וכואבת, הפושט ואינה פוסחת אף על מחנות טובים יותר או פחות ממחנותינו, וכדלהלן:

אוחז לו המתבגר מכשיר המקשר אותו לכל סוגי הטינופת הקיימים בארצנו ואף הרבה מעבר לגבולותיה. בדקות ספורות הוא נחשף לתכנים מזעזעים, אשר אין נפש שיכולה להינצל מחריטת רוע בשורשה בעקבות אותם נתונים מזויזים. הבחור מאותו רגע מאבד את עולמו, מאבד את סביבתו הקרובה והחמה, מאבד את חבריו ועל כולם את אלו, וחי ב'פלנטה' אחרת, הוא חי חיים 'וירטואליים' לחלוטין. האנשים עמם הוא משוחח, אורח החיים אליו הוא מידרדר, הם בעצם יצורים קופצניים, גיבובי מסך והררי 'אייקונים', המבטאים בקצרים שבביטויים ושבסימונים את מיטב הרפס והגועל נפש הקיים במדורי הגיהנם שבעולמנו - זה ויסלח לי קהל ידידנו, שותפי השיחה, על תיאורים מבחילים אלו, גם הם מעודנים דיים יחסית למציאות הכאובה...

הדבר היחיד שחסר לאותו יניק הוא פרידה מהירה ו'טוטאלית' מאותם נתוני הרוס המוגדרים למוחו. לו היה שייך להפריד בינו לבין אותו מכשיר הורס חיים - זה לא ממש אפשרי. ולו היה שייך למחוק ממוחו את הנתונים והמראות המזויזים אליהם נחשף ונחרט בו - זה ממש לא אפשרי. הרי שהיינו זוכים לקבל נער חדש, מלא אהבה ורצון להחכים, נער שפסגת שאיפותיו להקים ביישוב הדעת את ביתו עם אשת חיל ולהביא לעולם את הילדים המאושרים ביותר בתבל.

נמצאנו למדים, שמקורן ושורשן של הבעיות כולן בעולמנו זה, נעוץ באותו מידע שגוי שחדר לו בדרכים כשרות או שאינן כאלה אל מוחנו הקט והחמים, והקולט כל אשר בא אל קירבו עד להיותו עצם מעצמיו ובשר מבשרו.

אם נכון הדבר לגבי חיי האישיים של האדם, הרי שנכון הדבר, לצערנו ולבושתנו בכפל כפליים, גם כלפי חיינו הציבוריים. מנהיגי הציבור, רובם ככולם, מוזנים ומוסטים על פי אותן תובנות ואותו מידע אשר חדר לקדקודם - הן במהלך שנות כהונתם כשלוחי ציבור והן בשנים שקדמו לכך, ואף הרבה מעבר לכך בשנות ילדותם. פעמים רבות אותו זעם ושנאה כלפי ציבורים מסוימים מבית ומחוץ, מקורו בכלל באיזושהי קרובת משפחה או שכנה ישישה אשר העמיסה על לבו הטהור של נבחר הציבור בהיותו חנינו תובנות שליליות.

באותה מידה, יתכן ואהבה ואכפתיות אותן ירעיף אותו נבחר ציבור על קהלים מסוימים - ואפילו על בעלי חיים - על חשבונם של קהלים הולכי השניים אחרים, ינבעו מאותה סיבה בדיוק. המידע המוזן למוחנו הוא אשר גורם למלחמותינו הנוכחיות והעתידיות, והוא גם אשר יעניק לנו בכוף העת את השלום, השלווה והשקט הדרושים לנו כל כך, בעזרת ה' וישועות.

הלחץ הנלמד מכך הוא כפול:

הראשון הוא, ככל שמבין הנך עד כמה המידע אותו סופח אתה למוחך, משנה את חייך ואף את חיי הסובבים אותך, ובמקרים רבים את חיי עמנו כולו. שומה עליך לנבון ולברור במקורות המידע אותם אתה קורא, לומד וצופה, בטרם תחזיר את אותו נתון לשלך ותהפוך אותו ברגע לחלק מעתידך האישי ואפילו מעתידם של אנשים אחרים.

דבר נוסף יש ללמוד מכך, הסובבים אותנו מקבלים מאיתנו מדי יום ואף מדי שעה מידע. חלקם מקבלים את המידע הזה כאילו נאמר על ידי משה רבנו ומפי הגבורה. נמצאים סביבך תלמידים, ילדים וצעירים אשר רואים בך מודל לחיקוי, וכל מילה היוצאת מפיו הופכת בין רגע לחלק מהווייתם ואוטוטו לחלק מעתידם ומעתיד האנשים הסובבים אותם. "חכמים היוזרים בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות, ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל" (אבות פ"א מ"א).

פרשנו הנאוה פותחת בפסוקים דלהלן: ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וישכב במקום ההוא (בראשית כ"ב). אותן אבנים מתאחדות למראשותיו של יעקב, ולאחר מכן הופך אותן יעקב למזבח מצבה, אשר בו הוא נשבע לאלוקי השמים כי כאשר יזכה ויטיבו עמו חייו, יגמול על כך: ויהאבן הזאת אשר שמת יידיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (שם כ"ב).

על מהותן של אותן אבנים אותן שם יעקב אבינו למראשותיו, כותב רש"י במקום על פי דברי חז"ל את ההסבר דלהלן: יעקב אבינו חשש מפגיעתן של חיות רעות שיגיעו וינגחו או ינגסו בראשו, ולשם כך נועדו אותן אבנים להיות מחיצה 'הרמטית' לאותן חיות מסוכנות.

ועל כך שואל מרן ראש הישיבה, רבנו יהודה צדקה זיע"א, את השאלה הבאה: אם חשש יעקב אבינו כל כך מאותן חיות טורפות, מדוע הסתפק הוא באבנים אותן הניח למראשותיו, הרי כל גופו היה עלול להיות חשוף לאותה סכנה, ואם כן היאך ומדוע דאג בחיר האבות לראשו יותר מאשר לשאר רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו?

ועל כך עונה מרן ראש הישיבה את התשובה דלהלן:

עומד יעקב אבינו, ואומר כל אחד ואחד מאיתנו - בנינו, נכדיו וצאצאיו עד לדורנו זה והלאה. יקרייני שמרו על כל איבר ואיבר בגופכם, אבל יותר מכן שמרו על ראשכם, כי מה שנכנס לראש עלול בסופו של תהליך להיות מסוכן לכל הגוף הרבה יותר מכל פגיעה באיבר אחר בגוף האדם.

היום זכינו להבין שכמעט ואין אסון המתרחש על ראשו - ולא משנה אם הוא פרטי או ציבורי, כלכלי או ביטחוני, חברתי או משפחתי - כולם כולם "כמעט" ללא יוצא מן הכלל מתחילים מאיזושהי "חיה רעה" שנכנסה לראשו של האדם, הפכה לתובנה, ומהר מאד לחלק מעתידו, ובמקרים מיוחדים אפילו לחלק מעתיד כולנו.

יקפיד נא כל אחד מאיתנו על המידע המוזן למוחו, שיהיה המידע המסונן והנקי ביותר, המידע הרוחני והטהור ביותר, והמידע הניתן מהיכלו של הקדוש ברוך הוא קודם והרבה לפני כל מידע אחר העלול, חלילה, להוביל לעתיד קלוקל.

ובאותה מידה נזכה יחד לשמור על מוחותיהם ועל רעיונותיהם של בנינו ובנותינו וכל הסובבים אותנו מכל פגע רע ומידע שגוי, ויחד נזכה לבנות את עתידם עתיד טהור ומלא באהבה, עתיד של נחת ושלווה, עתיד של נחת לריבונו של עולם, אשר יעמוד לימינו ויצטרף לשמירה זו בבחינת "הבא להיטהר מסייעין אותו"

(שבת ק"ד ע"א), אמר.

ברוכים תהיו!

באשר וכבוד כל ימיו. וכמובן שאלו דרגות באמונה.

מחיצות עד התקרה

שאלה: האם יש חובה באירועים של שמחה המתקיימים בהפרדה מלאה, שהמחיצות יגיעו עד התקרה ממש?

תשובה: לא נראה שיש בזה חובה, אלא עצם זה שיש מחיצה, הרי זה מצוין. ויש בזה סימן והיכר של צניעות וקדושה. וזה דומה לאיסור זורע כלאים, שאם יש היכר בשדה על ידי מחיצה, מותר לזרוע שם שני מינים יחד (עי' כלאים פ"ב מ"ז).

ויותר יש להזהר באירועים של שמחה, שתהיה הפרדה מלאה בין אלו המגשים את האוכל, והיינו מלצרים רק לגברים ומלצריות רק לנשים. וכן שיחבשו המלצרים כיפה על ראשם, ושלא יהיה להם קוקו ועגילים. וכן שיתלבשו המלצריות בצניעות, ויאספו את שיערותיהן כדת וכדין. ואין להתבייש לבקש כן מבעל האולם, שהרי זה חלק מהשירות. ועוד שאלו בגדי עבודה למשמשים בקודש. ולא יתכן שתהיה חתונה חרדית שמשרתיה עבריינים. ובושה וחרפה לראות בעלי שופרות מסולסלות התוקעים בשופר בזמן החופה, ואין על ראשם כיסוי ראש, וזה ממש תרתי דסתרי.

מחיצת הכרם שנפרצה, אומרים לו: גדור! (ב"ק ק). ואין חובה מחיצה עד התקרה.

הפרשת חלה בין ברכת "המוציא" לטעימה

שאלה: לחם שנאפה בבית לכבוד שבת קודש משני קילו קמח חלות, והנה לאחר ברכת "המוציא" קודם הבציעה, הגברת צועקת לעבר בעלה: "שכחתי להפריש חלה...", מה עושים כעת?

תשובה: שאלה יפה! ומסתבר שזה כמו "טול ברוך" (בכרות ג), והיינו שאין הפסק בין ברכת המוציא לטעימה לומר: "טול מפרוסת הברכה" וכן כשאומר: "תנו אוכל לבהמה", ע"ש. וכן בנדון דידן, יפריש חלה ויכוין לקיים מצות הפרשת חלה, ואז יטעם מהפת, ויחלק לכל בני המשפחה (ועי' לרבינו החזון איש דמלאי סי' טו ס"ק ה). ויכול גם להפריש חלה במחשבה, ולאחר מכן יטעם מהפת כנ"ל (עי' ב"ב יג). ומאחר ואין שיעור בזה הזמן להפרשת חלה, אם כן אפילו קצת פירורים מהחלות של שבת, מספיקין עבור הפרשת חלה שבמחשבה. והובא כל זה להלכה בספר דרך אמונה לרבינו הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (הלכות תרומות ומעשרות פ"ד ס"ק קסג), ע"ש.

לכתחילה, וכגון לעשות סעודה שלישית במזונות או בפירות וכדומה, הרי לכאורה זה לא איסור?

תשובה: דיעבד דומה לאונס, ואנוס רחמנא פטריה (ב"ק כח). ולכן מי שחלש וחולה וחסר תיאבון, וכיוצא בזה, דינו כאנוס.

אולם ירא שמים שמח תמיד לקיים שלוש סעודות, ולא מחפש את הדיעבד שבהלכה. וכל המקיים שלוש סעודות ניצול ממלחמת גוג ומגוג, מחבלי משיח ומדינה של גיהנם (ועי' משנ"ב סי' רלא סק"א). ולא כדאי לעשות את הדיעבד לכתחילה, אלא רק באופן שבמציאות הוא אנוס ממש.

כשאזהבים מצוות, האהבה מביאה את התיאבון. ועצה טובה, לעשות לסעודה שלישית מאכלים משובחים יותר מהסעודה של הבוקר, ואז יהיה תיאבון לאכילה, והכל יהיה לשם שמים.

ילמד תורה אחרי התפלה, ורק אחר כך יצא לעסקיו

שאלה: כידוע ישנה הלכה (סו"ע לו"ח סי' קנה ס"א), שלאחר התפלה ילך האדם אל בית המדרש ללמוד, ואפילו אם הוא סבור להרויח הרבה. אבל עינינו הרואות שהמציאות אינה כן, ורוב בעלי הבתים יוצאים לעבודה מיד לאחר התפלה. האם יש להם על מה שיסמוכו (משום ששעות המסחר הן כבוקר, ויהיה קשה לאדם להגיע לעבודה אחרי שכולם כבר עובדים מוקדם בבוקר)?

תשובה: שאלה יפה. גם אם אין ברירה ואדם יוצא לעבודה, עם כל זה יתכן שיש לקיים את פסק השלחן ערוך באופנים אחרים. לדוגמא, אם ישכים להתפלל בנץ, ממילא יהיה לו זמן נוסף גם ללמוד תורה אחרי התפלה. ואם ההשכמה קשה עליו, אז יש להשתדל לעשות כמו שכתב כף החיים (סי' קנה סק"א), ללמוד חוק לישראל, או כמה הלכות, או לגרוס כמה דפים בזוהר הקדוש. ואפילו ספר מוסר לצאת מחוזק יותר לעבודה, הרי זה מצוין. ולאחר העבודה יתמיד בלימודו כפי כחו, וזה מצוין.

גם לרבות, שבאמת לבעל אמונה בהשגות גדולות, לא מפריע אם כבר הרבה יצאו לעבודה או לא, הוא עושה את שלו, ומשמים מזונותיו קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה.

והיה לי קרוב משפחה שהיתה לו חנות פירות וירקות במאה שערים בירושלים, והוא מעולם לא רץ ל"תנובה", אלא היה מתפלל ולומד, ורק אחר כך נוסע. והיו כמה שלועגים עליו, אבל משמים ה' יתברך נתן בלב הסוחרים לשמור לו כל יום פירות וירקות כפי רצונו. וכך הוא חי

צירוף קטן לזימון

שאלה: כאשר קטן הסמוך לגיל בר מצוה מצטרף לזימון יחד עם שניים גדולים, האם הוא יכול לזמן ולברך על הכוס?

תשובה: נראה שיש להקל בזה, משום שהיום לא מוציאים בזימון ידי חובה את כולם, אלא כל אחד מברך לעצמו, ואין כאן צירוף ממש המוציא ידי חובה את האחרים. ויש כאן שבח בעלמא, כשאומרים כולם "ברוך שאכלנו משלו", ויש להקל לכתחילה (ועי' משנ"ב בבבא"ל ס"ח קאט, ויחז"ל ח"ד סי' יג). ועיין בספר הנפלא הלכה ברורה (סג).

ויש ללמוד מכאן גם שמותר לכתחילה לצרף לזימון אורח שעדיין אינו שומר תורה ומצוות, מאחר וכל אחד ואחד מברך לעצמו, וזה מצוין. ואדרבא, יש לקרב אותו לזימון לתורה וליראת שמים, ובודאי זה עושה רעש גדול בשמים.

ולמעשה, גם קטן שאינו סמוך לבר מצוה, אם הוא חכם ומבין, רשאי לזמן.

וכן יש לצרף לזימון כשאכלו יחד כזית, גם כאשר לא התחילו יחד ולא סיימו יחד (ועי' משנ"ב סי' קאט סי"ק יט, ובהגהות איש מלכין).

נטיעת שורשים ורוחניים בסעודות שבת

שאלה: בשלחן שבת הילדים מעדיפים לסיים את הסעודה בזריזות, הם שרים שיר אחד או שניים, ואחר כך מברכים ברכת המזון, וכל אחד ואחד פונה לדרכו. מה ניתן לעשות כדי למשוך את לבם?

תשובה: זה לא טוב, ואין כן דעת התורה כלל. הגיבוש המשפחתי בסעודות שבת קודש, שווה מיליונים. ועצה טובה, לעשות מהזמן שבסעודה כעין עיתון תורני ממש. כלומר, לספר על אירועים שקרו באותו שבוע, ומהו מוסר ההשכל ודעת התורה שלומדים מכל פרט ופרט. ויחד עם זה לשיר שירי שבת ולומר כמה פרקי תהלים בצוותא כל המשפחה יחד. ורצוי שלא לחלק את התהלים, אלא כולם קוראים יחד פסוק אחר פסוק, ומתחזקים בגיבוש רוחני. וכמובן, לא לשכוח לומר דברי תורה לכל בני המשפחה. וזו חובה קדושה, לנטוע שורשים רוחניים בסעודות שבת קודש, וזה בבחינת "ויטע אשל בבאר שבע" (בראשית כא, לג). אש"ל, ראשי תיבות אכילה, שירה, לימוד. והמפתח בידי ההורים, להמתיק את האווירה עם הפתעות נעימות וממתקים מצוינים. ועם הדרכה נכונה, זוכים להצלחה גדולה. בבחינת המאריך על שלחנו, מאריכין לו ימיו ושנותיו (עי' בכרות נד).

סעודה שלישית על מזונות או פירות

שאלה: מה נענה לאדם ששואל: "מה הבעיה בהלכה לעשות את הדיעבד

עריכת השלחן כבר בבקר יום השבת

הנהגות לשבת קודש

מורנו הרב חיים רבי שליט"א-א מספרו הנהגות לשבת חלק ב'

ולחבוץ שזה שלח מהשם יתברך ומקבל כוחות מעל השבע מהשמים להתגבר על הפעיה. וכך חשב הלל הזקן עם אותו טרדן בשאלותיו המצחיקות, שהשיב לו הלל בשליו ובשקט נפשי גמור כאלו שאין לו בעולמו אלא את אותו טרדן (עין שבת לא.).

מנוחה בערב שבת

יש להשתדל לנוח מנוחת צהרים כדי להיות ערניים בסעדת השבת עם כל בני המשפחה, ומכל מקום לא ממלץ לנוח סמוך לכניסת השבת משום 'בל תאחר'. צריך להרגיש בערב שבת-קדש כמו בערב פסח, סדר ליל שבת-קדש חשוב לא פחות מסדר ליל פסח, ואולי יותר. מנוחת ההורים מסייעת למשך בסעדת ליל שבת-קדש בדברי תורה וחנוך הילדים וחוזה למשפחה, והתיחסות לכל אחד ואחד. ובעונותינו הרבים, רבים מפסידים את כל זה בגלל עיפות או עתונים ושאר מרעיון בישיון. רחמנא לצלן.

יציאה מקדמת כאשר מתארחים

אם נוסעים לשבת לעיר אחרת, יש להקפיד לתכנן את היציאה כך ששעה לפני כניסת השבת יגיעו כבר למקום ששוכנים בו, וכגון אם כניסת השבת בשעה ארבע, יקפידו שכבר בשעה שלש יגיעו למחוז חפצם, כדי שלא תצא על ידם שום תקלה חס ושלום.

ויש אזהרה של גדולי הפוסקים שליט"א, שלא לצאת מאחר לנסיעות מחוץ לעיר, וכמה פעמים היו מקרים של חלול שבת וחלול השם, וככל גדול הוא שכל מה שתלוי באחרים ולא בדך הזהר שבעתים. ונסיעות בדרכים תלוי גם באחרים, בתנועה, בלחץ וכיציאה בזה, והזהירות מחיבת להיות חכם שעיניו בראשו. גם לרבות שמצוה על המזמינים אורחים להורות כיצד להגיע ולכנן אותם שלא יתעכבו, ואף להציע להם באיזו שעה קדאי להם לצאת לדרכך, כדי להבטיח את קדשת השבת מבטוח מועד.

וכידוע מגדולי ישראל זיע"א, איזה פחד היה להם משבת-קדש, וכשיטת רבינו הרא"ם (יראים, סימן תי), שיש מצוה בשבת להרגיש יראת שמים מקדשת השבת. ורבינו הרב אליעזר מנחם מן שד זיע"א כשהיה צריך לשהות בשבת מחוץ לעיר, היה נוסע כבר ביום חמישי בערב כדי להספיק להתכונן לקדשת השבת ביום ששי בישוב הדעת, מחשש שלא יהיה עכוב בנסיעה ביום ששי שיגרם לחלול שבת חס וחלילה, ובעונותינו הרבים, יש שנוסעים כשעה או שעתים לפני שבת-קדש מחוץ לעיר עם כל בני המשפחה, וסומכים על המכונית הדוהרת ולא חוששים מעכובים ופקקים בדרכם, ומכל מיני בעיות ורחמנא לצלן, וזה חסר מחשבה וכוונה, ובעיה [un1] [2א] ביראת שמים. ובבא סאלי הקדוש זיע"א שהיו לו תמיד אורחים בשבת-קדש, היה מבקש מהם להגיע ביום ששי לפני הצהריים (מאור ישראל עמוד קל), ומה שפטרנו מי שרץ בערב שבת והזיק מפני שרץ ברשות (חומ"מ סימן ששע סעיף ח) זה רק בגלל, ועין בזה משנה ברורה בבאור הלכה (ר"ס רמ"ט). אבל ברכב לסוע מהר מדי כי השבת מתקרבת אין היתר, כי זה כלי חבלה ואין היתר כלל ועקר.

זמן ומפריעים בעזרה למשפחה ובהכנות לשבת המלכה, והגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א היה שוקד על תלמודו כל יום ששי עד סמוך לכניסת שבת ממש (תפארת ציון עמוד עח), והיו שקדנים גדולים שלמדו הרבה מסכתות מהש"ס בזכות תענית דבור ביום ששי.

אין להתעסק עם בעיות לא הכרחיות

אין להתקשר לשכנים, לחברים וכיציאה בהם בערב שבת קדש על כל מיני שאלות ובעיות ודברים שאינם הכרחיים לאותה שעה.

כידוע, ערב שבת-קדש הוא זמן לחוץ מאד, ובפרט במשפחות ברוכות ילדים, או במשפחה שבני הוג עובדים גם ביום ששי, וכל שיחת טלפון שיש בה מאריך טירחא, וכן סתם שיחה שאינה מן הענין הצריך במיוחד לערב שבת-קדש, מאד מפריעה, ולפעמים גם משפיע על שלום הבית, כאשר האשה חובת להתניח בטלפון לחברה או שכנה, ובעלה מתנין לה עבור צרכי שבת הדחופים וטרח בעצמו של יום הששי, ויכול להיות מתח בפת של כך.

וכיציאה בזה, יש להזהר מאד שלא לבשר בשורה שאינה טובה בערב שבת-קדש לאחרים,

גם אם זה קשור אליו, אם אין תועלת מעשית כלל או עזרה וסיוע למצב הקים, יש לשתק. ובהזדמנות בידם שיעבירו את השבת בשמחה ובקדושה וטהרה, ואף אם הבעל שמע כבר מהבשורה הקשה, ועדיין בני משפחתו אינם יודעים מאומה, רצוי מאד שלא לספר להם ולא לקלקל להם את קדשת השבת. ועין יורה דעה (סוף סימן תב) שאפילו מי שמת לו מת ולא נודע לו, אין חובה שיאמרו לו, ועל זה נאמר: 'מוציא דבה הוא כסיל' (משלי י יח, ועין פסחים ג:), וכך מוכח מהמעשה מפרסם עם שני בניו של רבי מאיר שמתו בשבת-קדש, ואשתו הצדקת לא ספרה לו עד למוצאי שבת-קדש (לקוט שמעוני משלי לא).

ויש לכל אחד אחריות וחובה לעזר לעם ישראל להמנע מחלול שבת וקליים שמירת שבת-קדש בהדור רב עד כמה שאפשר, ועין משנה ברורה (ר"ס רמ"ט) שאדם ששעה מחוץ לעיר ומגיע ביום ששי, יש לו להקדים ביאתו לביתו בעוד היום גדול כדי שיוכל להכין צרכי שבת, וכל זה סיעתא לנאמר לעיל, שצריך לעשות תחבולות עד כמה שאפשר למען קדשת השבת.

לפעמים מתקשרים לחכם בערב שבת-קדש בשעות לחוצות מאד, עבור שלום בית בין בני הוג, כמובן שזה דחוף ביותר, ודאי שהחכם יעזר ויסיע וירבה שלום ביניהם, אבל כשהוא לא דחוף לאותה שעה, כמו למשל רשום ילדים לתלמוד תורה, או בנות לסנין - איזה הכי טוב, וכן מתח מסים בין פלה וחמותה כשהוא לא דחוף לערב שבת-קדש, יש להמנע. אבל מתר להתקשר בין שתי חברות, לשאול על תבשיל מסים, או מיני מאפה לכבוד שבת-קדש.

ועמר המטרה של ערב שבת-קדש לעשות הכנה נפשית לעליה רוחנית בשבת-קדש, ואם יש לחץ מיתר בערב שבת זה בא על חשבון הרוחניות של שבת-קדש וחבל. כל עכוב, בלבול, קשי מסים, כאשר מגיע דואק בערב שבת-קדש בשעה הלחוצה ביותר, יש להאמין באמונה שלמה שזה נסיון מהשמים, ואשרי מי שזוכה להיות בעל אמונה באותה שעה

טוב להכין ולסדר את שלחן השבת מיום ששי בבקר, והמהדרין מקדימין ליום חמישי, ועל כל פנים יזהרו לא לאחר את ההכנות האחרונות לשעות הסמוכות לשבת.

הרידב"ז זצ"ל, רבה של צפת, חלה וקבל על עצמו לכשירפא יכין את שלחן השבת בכל יום ששי מהבקר, וכשקבל על עצמו כן, התרפא, וכן החפץ חיים זיע"א, הוציע למשפחה שבנם היה חולה מסכן והרופאים התיאשו מחיי שיקבלו על עצמם להיות מוכנים לשבת מחצות היום ויתרפא החולה, וכן היה. ופעם אחת הקדיש החפץ חיים מצוה של יהודי שהיה מעורר אנשים לקבלת שבת-קדש שבזכות זה פלוגית תלד בשעה טובה ומצלחת, ואכן ילדה מיד, ומכאן גם שיש ליום ששי הרבה סגלות המועילות לחיים טובים.

שתוף בני הבית בהכנות לשבת

השבת הנה מתנה לכל בני המשפחה, בבחינת: 'ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם' (שמות לא, יד). כך שכלם חבים והזדמנותה ובזכירתה שיה בשנה, לכן חשוב לשמח את כל בני הבית בהכנות לשבת.

הכונה בהנהגה זו, היא שמטלת אחריות על ההורים לשמח את כל הילדים בהכנות לכבוד שבת ובכל המצוות של שבת-קדש, כדי שיעל ידיו כך יזכו כלם במצוות המעשיות והחיוביות בשבת-קדש. וכבר אמרו חז"ל, שהאשה חובת בדיני שבת כאיש (ברכות נ:), ויש בזה גם עזרה גדולה לעקרת הבית, והזדמנות טובה לחנך את הילדים למצוות חסד וכבוד הורים, כשכל ילד לוקח תחום אחריות בסדר החדרים, הדחת הכלים והרצפה, או פנוי פח האשפה, בעריכת השלחן ובהכנת התבשילים והסלטים, באפייה וכן על זה הדרך, כל ילד לפי גילו וכוונתו, וזה דבר נפלא וחשוב מאד, בנוסף, לל שמקבל אחריות על דבר מסים ואנו דואגים שייבצע את מלאכתו בצורה טובה, קונה בנפשו הרגל לאחריות ורצינות, ויש לו הרגשה טובה ומרוממת כשוראה שמצליח לעמוד במטלות כפי יכולתו.

התרת נדרים בערב שבת

יש הנהגים לעשות כל ערב שבת התרת נדרים כדי להכנס לשבת בטהרה, כמו בערב ראש השנה וערב כפור.

מנהג זה הובא בספר 'ארץ חיים' ונתייב עם, והוא מנהג טוב להכנס לשבת-קדש בטהרה ובקדושה בלי דינים וקטרוגים, כי עוון נדרים חמור מאד (תבובת עב), יש הנהגים ששולשים מתירים לכלם, ויש שהגים שכלם יחד קוראים את סדר ההתרה כמו 'כל נדרי, ובגדר מיוחד צריך לפרט וזר מועיל בסתמא, כידוע, וזה דומה לדברי הבן איש חי (שנה ב, פרשת בראשית הלכה כט) שיש לעשות תשובה קדם הקדוש.

תענית דבור בערב שבת

הרב מרדכי שרעבי זצ"ל היה עושה תענית דבור כל ערב שבת, ואשרי האוכה לכך.

מאחר שמעלת השבת גדולה מאד, ועל ידי תענית דבור היו מגיעים להשגות גבוהות ועבודת השם יתברך בשבת-קדש, ובאמת מבאר באו"ח (סימן רמט סעיף ג), שאנשי מעשה עושים תענית (מאכילה) כל ערב שבת-קדש, אלא שהם עשו כן כדי שייאכלו סעדת ליל שבת-קדש לתאבון, אבל עדיף לעשות תענית דבור שעל ידי זה מקבל הארה גדולה והתעלות רוחנית לתאבון, ואין הכונה דואק לתענית דבור כמו בימי השוכבים, אלא תענית דבור מדבורים שאין בהם תועלת הגורמים בזבוז

